LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:17

Liiketoimintakiellon valvontaa koskevan lainsäädännön tarkistaminen

Tiivistelmä lausunnoista

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:17

Liiketoimintakiellon valvontaa koskevan lainsäädännön tarkistaminen

Tiivistelmä lausunnoista

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2006

KUVAILULEHTI

O I K E U S M I N I S T E R I Ö

Julkaisun päivämäärä
29.6.2006

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki Erityisasiantuntija Riitta Hämäläinen	Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä

Julkaisun nimi
Liiketoimintakiellon valvontaa koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Tiivistelmä lausunnoista

Julkaisun osat
1. Johdanto
2. Ehdotuksen pääasiallinen sisältö ja lausunnonantajien suhtautuminen siihen
3. Yleisiä arvioita
4. Yksityiskohtaiset huomautukset
5. Muita lausunnoissa esiintuotuja seikkoja

Tiivistelmä

Liiketoimintakiellon noudattamisen uskottava valvonta on perusedellytys liiketoimintakieltojärjestelmän toimivuudelle ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumiselle.

Liiketoimintakiellosta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi useita viranomaisia koskeva säännös, jonka mukaan viranomaisten olisi pidettävä huolta siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota liiketoimintakiellon noudattamiseen. Tällä voidaan lisätä valvonnan tehokkuutta. Huolenpitovelvollisuus koskisi niitä viranomaisia, joille tyypillisimmin voi kertyä sellaista tietoa, jolla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta. Tässä tarkoituksessa viranomaiset saisivat sähköisesti tietoja rekisteristä, johon liiketoimintakiellon määräämistä koskevat tiedot merkitään. Lakiin lisättäisiin myös säännökset liiketoimintakiellon merkitsemisestä kaupparekisteriin ja säätiörekisteriin. Lisäksi ehdotetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia muutettavaksi niin, että verohallinnolla olisi salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen poliisille, jos tiedoilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnassa.

Liiketoimintakiellon sisältöä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että kieltoon määrätty ei saisi harjoittaa liiketoimintaa Suomessa toiseen valtioon perustetun yhteisön nimissä.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon 14 viranomaiselta, joista 13 antoi lausunnon. Lausunnonantajat pitävät ehdotettuja muutoksia pääosin perusteltuina.

Avainsanat: (asiasanat)
liiketoimintakielto, liiketoimintakieltorekisteri, kaupparekisteri, säätiörekisteri, salassapitovelvollisuus

Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)
OM 10/41/2005, OM036:00/2005

Sarjan nimi ja numero	ISSN	ISBN
Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:17	1458-7149	952-466-404-6

Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta	Luottamuksellisuus
18	suomi		julkinen

Jakaja	Kustantaja
Oikeusministeriö	Oikeusministeriö

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum
29.6.2006

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Lagstiftningsråd Liisa Lehtimäki Specialsakkunnig Riitta Hämäläinen	Typ av publikation Sammandrag av utlåtanden
	Uppdragsgivare Justitieministeriet
	Datum då organet tillsattes

Publikation (även den finska titeln)
Ändring av lagstiftningen om tillsynen över näringsförbudet. Sammandrag av utlåtanden
(Liiketoimintakiellon valvontaa koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Tiivistelmä lausunnoista)

Publikationens delar
1. Inledning
2. Förslagets huvudsakliga innehåll och remissinstansernas inställning till förslaget
3. Allmän bedömning
4. Detaljkommentarer
5. Övriga omständigheter som har kommit fram i utlåtandena

Referat
En trovärdig övervakning av näringsförbud är en grundförutsättning för att näringsförbudssystemet och de mål som uppställts för det skall fungera.

Till lagen om näringsförbud föreslås en bestämmelse som berör ett flertal myndigheter enligt vilken myndigheterna skall se till att näringsförbudet iakttas. På detta sätt kan man öka övervakningens effektivitet. Tillsynsskyldigheten skall beröra de myndigheter som mest typiskt kan samla in sådana uppgifter som kan ha betydelse med tanke på övervakningen av iakttagandet av näringsförbud. I detta syfte skall myndigheterna i elektronisk form få information från det register i vilket uppgifterna om meddelande av näringsförbud antecknas. I lagen skall också tas in bestämmelser om antecknande av näringsförbud i handelsregistret och stiftelseregistret. Dessutom föreslås en ändring av lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter så att skatteförvaltningen utan hinder av sekretessen skall ha rätt självmant lämna polisen uppgifter om uppgifterna kan ha betydelse vid övervakningen av iakttagande av näringsförbudet.

Näringsförbudets innehåll föreslås bli ändrat så att en person som meddelats näringsförbud inte får driva rörelse i Finland genom en sammanslutning som grundats i en annan stat.

Justitieministeriet sände förslaget på remiss till 14 myndigheter av vilka 13 gav ett utlåtande. Remissorganen ansåg att de föreslagna ändringarna i huvudsak var motiverade.

Nyckelord
näringsförbud, näringsförbudsregister, handelsregister, stiftelseregister, sekretess

Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)
JM 10/41/2005, JM036:00/2005

Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2006:17		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-404-6
Sidoantal 18	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO 2
2 EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ JA LAUSUNNONANTAJIEN SUHTAUTUMINEN SIIHEN 3
3 YLEISIÄ ARVIOITA 3
4 YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET 6
4.1 Laki liiketoimintakiellosta 6
4.2 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 12
5 MUITA LAUSUNNOISSA ESIINTUOTUJA SEIKKOJA 13

1 JOHDANTO

Sisäasiainministeriön työryhmän loppuraportissa "Talousrikostorjuntaan vaikuttavan lainsäädännön kehittäminen" (Sisäinen turvallisuus 36/2004) ehdotettiin, että oikeusministeriö käynnistäisi liiketoimintakiellosta annetun lain tarkistamistyön sen selvittämiseksi, tulisiko liiketoimintakieltoon määrättyjen valvontavelvollisuus ulottaa koskemaan poliisin lisäksi muitakin viranomaisia.

Oikeusministeriössä laadittiin arviomuistio liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa koskevan lainsäädännön tarkistamisesta. Arviomuistion laatimisen yhteydessä oikeusministeriössä järjestettiin huhtikuussa 2005 keskustelutilaisuus, johon osallistuivat sisäasiainministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön, konkurssiasiamiehen toimiston, Oikeusrekisterikeskuksen, Patentti- ja rekisterihallituksen, Tullihallituksen ja Verohallituksen edustajat sekä tietosuojavaltuutettu.

Alkuvuodesta 2006 oikeusministeriössä järjestettiin lisäksi kaksi eri keskustelutilaisuutta. Ensimmäiseen tilaisuuteen osallistuivat sisäasiainministeriön, konkurssiasiamiehen toimiston, Oikeusrekisterikeskuksen, Tullihallituksen, Verohallituksen ja Turun kihlakunnan poliisilaitoksen edustajat. Toiseen tilaisuuteen osallistuivat kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön sekä Patentti- ja rekisterihallituksen edustajat.

Ehdotus hallituksen esitykseksi laeiksi liiketoimintakiellosta annetun lain sekä verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta valmisteltiin oikeusministeriössä. Ehdotuksessa otettiin huomioon edellä mainituissa keskustelutilaisuuksissa esitetyt näkemykset.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon 14 viranomaiselta, joista lausunnon antoi 13 lausunnonantajaa. Alla on luettelo lausunnonantajista (* merkitty ei antanut lausuntoa).

Valtiovarainministeriö
Sisäasiainministeriö
Kauppa- ja teollisuusministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Työministeriö

Konkurssiasiamies
Kuluttajavirasto
Oikeusrekisterikeskus*
Patentti- ja rekisterihallitus
Sosiaali –ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus(STTV)
Tietosuojavaltuutettu
Tullihallitus
Verohallitus

Länsi-Suomen lääninhallitus/Turun toimipaikka

2 EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ JA LAUSUNNONANTAJIEN SUHTAUTUMINEN SIIHEN

Liiketoimintakiellosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että poliisille kuuluvan liiketoimintakiellon valvonnan tehostamiseksi vero-, tulli-, ulosottoviranomaisten sekä muiden laissa määriteltyjen viranomaisten tehtävänä olisi kiinnittää huomiota liiketoimintakiellon toteutumiseen. Tässä tarkoituksessa viranomaiset saisivat sähköisesti tietoja rekisteristä, johon liiketoimintakiellon määräämistä koskevat tiedot merkitään.

Lakiin lisättäisiin myös säännökset liiketoimintakiellon merkitsemisestä kaupparekisteriin ja säätiörekisteriin.

Liiketoimintakiellon sisältöä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että kieltoon määrätty ei saisi harjoittaa liiketoimintaa Suomessa toiseen valtioon perustetun yhteisön nimissä.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia muutettaisiin niin, että verohallinnolla olisi vastaavanlainen oikeus kuin muilla edellä tarkoitetuilla viranomaisilla antaa tietoja poliisille liiketoimintakiellon valvontaa varten.

Lausunnonantajat pitävät liiketoimintakiellon valvonnan tehostamista tarpeellisena. Viranomaiset, joita koskisi velvollisuus huolehtia omassa toiminnassaan liiketoimintakiellon toteutumisesta, pitävät ehdotusta tarkoituksenmukaisena keinona tehostaa valvontaa. Tietosuojavaltuutettu ehdottaa lausunnossaan tarkistuksia muun muassa liiketoimintakieltorekisterin tietojen luovuttamista koskeviin säännöksiin.

3 YLEISIÄ ARVIOITA

Valtiovarainministeriö pitää perusteltuina ehdotuksia, joilla pyritään ehkäisemään talousrikollisuutta ja edistämään talousrikosten selvittämistä. Ehdotetuilla muutoksilla voidaan edistää liiketoimintakiellon vaikuttavuutta ja valvontaa.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston mielestä ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia ja kannatettavia. Liiketoimintakiellon kiertämisen estämisen ja rikkomisen paljastamisen lisäksi kiellon noudattamisen uskottava valvonta edistää talousrikostorjuntaa yleisemminkin. Tehokas valvonta tukee osaltaan talousrikollisuuden ennalta estämistä ja paljastumista sekä tehostaa reaaliaikaista talousrikostutkintaa ja rikoshyödyn takaisinsaantia.

Kauppa- ja teollisuusministeriö toteaa, että esityksen tavoite on kannatettava eikä sillä ole huomauttamista siihen, että myös muita viranomaisia kuin poliisi kytketään muodollisesti kiinteämmin mukaan valvontaan. Ministeriön osalta muutoksen vaikutukset jäävät varsin vähäisiksi. Esimerkiksi yritystukipäätöksiä tehtäessä mahdolliset liiketoimintakiellot tarkastetaan voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti jo nykyisin Suomen Asiakastieto Oy:n maksuhäiriörekisteristä. Merkintä liiketoimintakiellosta johtaa hakemuksen hylkäämiseen, jos kyseessä on hakijayri-

tyksen vastuullisessa asemassa oleva tai merkittävän osuuden yrityksestä omistava henkilö.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotusta perusteltuna ottaen huomioon muun muassa valtioneuvoston periaatepäätös talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi. Ministeriö pitää ehdotusta kannatettavana.

Konkurssiasiamies lausuu, että esitys on pääsääntöisesti hyvä ja toteuttamiskelpoinen. Liiketoimintakiellon valvonnan tehostaminen myös muiden viranomaisten kuin poliisin toiminnassa on perusteltua toteuttaa ehdotuksessa kaavaillulla tavalla. Päävastuu valvonnasta säilyy poliisilla muiden viranomaisten roolin ollessa lähinnä varsinaisen toimintansa yhteydessä esiin tulleiden kiellon rikkomista koskevien epäilyjen ja havaintojen saattaminen poliisin tietoon. Selkeä parannus on liiketoimintakieltoa koskevien tietojen merkitseminen kaupparekisteriin ja säätiörekisteriin.

Kuluttajavirasto pitää liiketoimintakiellon valvonnan tehostamiseen tähtääviä ehdotuksia oikeina ja tarpeellisena.

Patentti – ja rekisterihallitus toteaa, että sen näkemykset lainmuutosten tarpeesta ja sisällöstä on otettu valmistelussa hyvin huomioon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) pitää lakiehdotuksen säännöksiä liiketoimintakiellon valvonnan tehostamiseksi perusteltuina ja tarpeellisina. STTV yhtyy niihin näkökohtiin, mitä poliisin valvonnasta on todettu lakiehdotuksen perusteluissa. Valvonnan keskittäminen poliisille on käytännön kannalta toimivin ja tehokkain järjestely. Poliisin valvontaa tukee ja tehostaa ehdotus, jonka mukaan muiden viranomaisten olisi pidettävä huolta siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota liiketoimintakiellon noudattamisen toteuttamiseen.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että ehdotettujen muutosten tarkoituksena on tehostaa poliisille kuuluvan liiketoimintakiellon valvontaa säätämällä laissa määriteltyjen viranomaisten tehtäväksi kiinnittää huomiota liiketoimintakiellon toteutumiseen. Henkilötietojen käsittelyn kannalta tämä edellyttäisi, että viranomaisilla olisi oikeus saada liiketoimintakieltorekisteristä henkilötietoja myös sähköisesti. Henkilötietojen käsittelyn kannalta on tärkeää ja tarpeellista, että asiaan liittyvät henkilötietojen käsittelyä koskevat, aikaisemmin osin asetustasolla olevat säännökset on ehdotuksessa nostettu lain tasolle. Henkilötietojen käsittelyä koskevissa säännöksissä on kuitenkin tarkistamisen tarvetta huomioon ottaen muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan mietinnöissä ja lausunnoissa esitetyt kannanotot.

Tullihallitus katsoo, että ehdotuksen taustalla vaikuttavat tavoitteet harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi ovat kannatettavia. Liiketoimintakiellon noudattamisen uskottava valvonta on edellytys koko järjestelmän toimivuudelle. Valvonnan keskittämistä yhdelle viranomaiselle on pidettävä tarkoituksenmukaisena. Tehtäviä laajentavan virkavelvollisuuden säätämisestä aiheutuisi väistä-

mättä ongelmia, koska tulliviranomaisten tehtäväkenttä on jo nykyisellään varsin laaja sekä henkilökunta koulutuksensa ja kokemuksensa puolesta monitahoinen. Vaikka valvontavelvollisuutta ei laajenneta, viranomaisten toiminnassa on kuitenkin kiinnitettävä liiketoimintakiellon noudattamiseen asianmukaisesti huomiota. Edelleen on varmistettava, että viranomaiset voivat luovuttaa oma-aloitteisesti poliisille tietoja sellaisista viranomaisten toiminnan yhteydessä ilmi tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä selvitettäessä sitä, onko kieltoon määrätty mahdollisesti rikkonut kieltoa. Ehdotuksessa valittu lähtökohta, joka pohjautuu viranomaisten tietojensaannin ja -vaihtamisen turvaamiseen sekä viranomaisille asetettavaan huolenpitovelvoitteeseen, on kannatettava.

Verohallitus toteaa, että esitys, jolla pyritään osaltaan ehkäisemään talousrikollisuutta ja edistämään talousrikosten selvittämistä vastaa myös verohallinnon toiminnassa asetettuja tavoitteita. Verohallitus suhtautuu näiden tavoitteiden mukaisiin muutosehdotuksiin myönteisesti. Ehdotetuilla, sinänsä varsin suppeilla, lainsäädäntömuutoksilla voidaan tehostaa liiketoimintakiellon valvontaa ja kiellon vaikuttavuutta. Toimivallan jako poliisin ja viranomaisten välillä koskien kiellon valvontaa vastaa pitkälle niitä ajatuksia, joita verohallinnon puolesta on aikaisemmissa keskusteluissa esitetty. Verotustietolakiin tehty muutosesitys, jolla mahdollistetaan verohallinnon oma-aloitteinen tietojenanto-oikeus liiketoimintakiellon valvomiseksi, voidaan periaatteessa katsoa tarkoituksenmukaiseksi lainsäädännön täsmennykseksi. Säännösehdotuksen sanamuodon väljyyteen Verohallitus suhtautuu kuitenkin varauksellisesti. Verohallitus pitää oikeana sitä ratkaisua, että liiketoimintakiellon valvontavelvollisuus säilytetään edelleen poliisin tehtävänä. Kiellon valvonnan hajauttaminen usealle viranomaiselle voisi olla omiaan heikentämään valvonnan tehokkuutta. Kun usein liiketoimintakiellon rikkominen tulee esiin muun rikostutkinnan yhteydessä, olisi epätarkoituksenmukaista, että viranomaiset käyttäisivät vähäisiä valvontaresurssejaan samojen asioiden selvittämiseen ja tutkimiseen. Poliisin mahdollisuudet valvontatehtävään ovat lisäresurssien kautta parantuneet ja kansalaisiin nähden poliisin suorittamalla valvonnalla on todennäköisesti parempi vaikuttavuus kuin muiden viranomaisten valvonnalla. Viranomaisten toiminnan painopiste on joka tapauksessa oman toimialueensa valvonnassa ja tämän toiminnan tehostamisessa.

Länsi-Suomen lääninhallitus katsoo ehdotuksen sisällön olevan perusteltu ja arvioi, että se pystyy ehdotuksessa todetulla tavalla kiinnittämään toiminnassaan tarvittavaa huomiota liiketoimintakiellon noudattamiseen ja toimittamaan tiedon asiassa poliisille. Lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston käsityksen mukaan lääninhallitukselle alkoholin anniskelun lupa- ja valvontaviranomaisena voi kertyä valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Ravintola-alalla esiintyy merkittävästi harmaata taloutta sekä ehdotuksessa mainittuja bulvaanijärjestelyjä.

4 YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET

4.1 Laki liiketoimintakiellosta

Ehdotus

4 §

Liiketoimintakiellon sisältö

Liiketoimintakieltoon määrätty ei saa:

---

7) harjoittaa Suomessa liiketoimintaa ulkomaille perustettua yhteisöä välikätenä käyttäen tai tosiasiallisesti johtaa sellaisen ulkomaille perustetun yhteisön toimintaa, joka harjoittaa liiketoimintaa Suomessa muuten kuin vähäisessä määrin eikä hankkia määräysvaltaa sellaisessa yhteisössä.

Kuluttajavirasto toteaa, että kuluttajiin kohdistuvissa rikoksissa on tunnusomaista, että ne kohdistuvat suureen yleisöjoukkoon. Rikosten kohteeksi joutuneiden kuluttajien määrä laajenee hyvin nopeasti tietoliikennevälineiden välityksellä tapahtuvissa huijauksissa. Yhteistoiminta ja tiedonvaihto viranomaisten välillä nopeuttavat rikollisen toiminnan havaitsemista ja selvittämistä. Liiketoimintakiellon valvonnan tehostamiseen tähtäävät ehdotukset edistävät osaltaan tätä päämäärää. Kiellon ulottaminen koskemaan ulkomailla harjoitettavaa toimintaa on tärkeää, koska kieltoon määrätty henkilö voi helposti harjoittaa lainvastaista toimintaa ulkomailta käsin käyttäen apuna puhelinta ja internetiä.

Tullihallitus katsoo, että muutosehdotuksella pystyttäisiin estämään henkilölle määrätyn liiketoimintakiellon kiertäminen ulkomaille perustetun yhtiön avulla.

Ehdotus

21 §

Rekisteri

Oikeusrekisterikeskus pitää yleiseen käyttöön tarkoitettua rekisteriä liiketoimintakiellon julkisuuden toteuttamiseksi sekä kiellon noudattamiseksi ja valvomiseksi. Rekisteriin merkitään liiketoimintakieltoon tai väliaikaiseen liiketoimintakieltoon määrättyä henkilöä koskevat yksilöintitiedot sekä muut rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot kiellon sisällöstä, sen kestosta ja muusta voimassaolosta tuomioistuimen ratkaisustaan antaman ilmoituksen perusteella. Tuomioistuimen ilmoituksesta säädetään asetuksella.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada tietoja rekisteriin merkityistä, voimassa olevista liiketoimintakielloista myös kopiona ja tulosteena. Oikeusrekisterikeskus voi luovuttaa rekisteristä tietoja lisäksi teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti viranomaisille ja luotto- ja rahoituslaitoksille sekä luottotietotoimintaa harjoittaville yhteisöille. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista on luovutuksensaajan annettava rekisterinpitäjälle selvitys tietojen suojaamisesta.

Tiedot, jotka toimitetaan rekisteristä Patentti- ja rekisterihallitukselle rekisteriin merkitsemistä varten tai muulle viranomaiselle 21 a §:ssä säädetyn huolenpitovelvollisuuden täyttämiseksi, toimitetaan maksutta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö toteaa, että valvonnan tehostamiseksi liiketoimintakieltorekisteriä koskevien tietojen saatavuudella on keskeinen merkitys. Nykyistä tehokkaampi valvonta edellyttää, että esimerkiksi avustuksia ja elinkeinolupia myöntävillä viranomaisilla on käytettävissään mahdollisimman tosiaikaiset ja

helposti saatavilla olevat tiedot liiketoimintakielloista. Sama koskee myös yksityisiä tahoja, erityisesti luotto- ja rahoituslaitoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että maksuton tietojensaanti liiketoimintakieltorekisteristä on edellytys sille, että kiellon noudattamisen valvontaan voitaisiin kiinnittää huomiota työsuojeluviranomaisen työssä. Työministeriössä on parhaillaan valmisteltavana hallituksen esitys laiksi tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä. Lakia ehdotetaan työsuojeluviranomaisten valvottavaksi. Tilaajan selvitysvelvollisuuden laiminlyömiseksi katsotaan ehdotuksen mukaan muun muassa tilanne, jossa tilaaja on tehnyt sopimuksen liiketoimintakieltoon määrätyn elinkeinonharjoittajan kanssa tai yrityksen kanssa, jonka johtoon kuuluva henkilö on määrätty liiketoimintakieltoon. Tämä tarkoittaisi sitä, että työsuojeluviranomaiset saattavat jatkossa kiinnittää tämänkin lain nojalla huomiota siihen, onko tilaajan sopimuskumppaneina liiketoimintakieltoon määrättyjä henkilöitä. Ehdotus liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta palvelisi työsuojeluviranomaisia myös tilaajan selvitysvelvollisuuden valvonnan osalta. Ajan tasalla olevien tietojen saaminen kielloista olisi työsuojeluviranomaisille hyödyllinen ottaen huomioon sille kaavaillut tehtävät tilaajan selvitysvelvollisuuden valvonnassa.

Työministeriö toteaa, että lain 21 a §:ään ehdotetun huolenpitovelvollisuuden täyttämiseksi toimitetaan viranomaiselle tiedot rekisteristä maksutta. Palkkaturvaviranomaisen asema olisi ongelmallinen, kun sitä ei voida lukea 21 a §:ssä tarkoitetuksi viranomaiseksi. Palkkaturvaviranomaiselle tulisi toimittaa rekisteritiedot maksutta, jos huolenpitovelvollisuuden katsotaan koskevan myös sitä.

Konkurssiasiamies lausuu, että julkisuuden toteuttamisella 21 §:n perusteluissa viitataan siihen, että kaikilla liiketoiminnassa työskentelevillä ja esimerkiksi kaupan tai muiden palveluiden tarvitsijoilla on mahdollisuus rekisterin avulla varmistua siitä, etteivät he asioi kieltoon määrätyn kanssa. Tämän hyvän tavoitteen kannalta vaikuttaa ristiriitaiselta se, että liike-elämässä toimivien oikeus saada tietoja liiketoimintakieltorekisteristä on rajoitettu rekisteristä pyyntöä vastaan toimitettaviin maksullisiin tulosteisiin tai kopioihin. Tämä tiedonsaantitapa on sinänsä tarpeellinen, mutta liike-elämän toimintatapa ja –tahti huomioon ottaen liian työläs ja hidas. Tietojen saatavuudessa liiketoimintakiellon valvonnan näkökulmaksi on valittu viranomaisvetoinen jälkikäteisvalvonta. Tehokkaampaa olisi pyrkiä ennakolta estämään liiketoimintakieltojen rikkomiset antamalla liike-elämän toimijoille mahdollisuus helposti tarkastaa liikekumppanin mahdollinen liiketoimintakielto. Käytännöllinen tapa saada tarpeellinen tieto liiketoimintakiellossa olevista henkilöistä olisi järjestettävissä esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen ja verohallinnon yhteisen yritystietojärjestelmän (YTJ) kautta. Järjestelmä voitaisiin kenenkään henkilötietojen suojaa tarpeettomasti loukkaamatta toteuttaa niin, että YTJ:hin liitettäisiin mahdollisuus tehdä kysely siitä, onko tietty henkilö liiketoimintakiellossa tai onko tietyn yhteisön hallinnossa liiketoimintakieltoon määrättyä henkilöä. Lakiehdotuksen 21 §:n 2 momentissa tulisi huomioida mahdollisuus luovuttaa rekisteristä tietoja jokaiselle myös sähköisessä muodossa, ainakin tietyissä tilanteissa.

Patentti- ja rekisterihallitus on tyytyväinen siihen, että se tulee saamaan tiedot liiketoimintakielloista maksutta sähköisessä muodossa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) katsoo, että oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuus luovuttaa maksutta rekisteristä tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti viranomaisille parantaa viranomaisten valvontaedellytyksiä.
Tietosuojavaltuutettu toteaa, että ehdotuksen 21 §:ssä säädettäisiin rekisterin käyttötarkoituksesta ja myös tietosisällöstä aikaisempaa täsmällisemmin. Tietosisällön osalta yksilöintitiedot tulisi kuitenkin eritellä, erityisesti jos tarkoituksena on, että myös henkilötunnus talletettaisiin rekisteriin. Erittelyä tarvittaisiin senkin vuoksi, että henkilötunnuksen luovuttamisen edellytyksistä olisi tarpeellisista säätää erikseen. Luovuttamista koskevat sääntelyehdotukset ovat osin tulkinnanvaraisia eivätkä vastaa kaikilta osin henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suojaa koskevia säännöksiä.

Ehdotetun 21 §:n 2 momentin perusteella saa sellaisen käsityksen, että henkilötietoja voitaisiin paitsi luovuttaa myös kerätä ja tallettaa vapaasti ilman mitään rajoituksia. Hyväksyttäviä perusteita poiketa julkisuuslain 16.3 §:n sääntelystä ja henkilötietolaissa säädetyistä henkilötietojen keräämisen ja käytön edellytyksistä ei kuitenkaan ole, ei myöskään viranomaisten osalta. Henkilötietolain 8 § oikeuttaa keräämään henkilötietoja muun muassa viranomaiselle tämän laissa säädetyn tehtävän sitä edellyttäessä. Ehdotuksen 21 §:n 2 momentin perusteella tiedot voitaisiin luovuttaa yleensä mille tahansa viranomaiselle. Luovuttamista koskevaa 21 §:n 2 momenttia tulisi tarkistaa vastaamaan julkisuuslain 16.3 §:ää. Pääsääntönä tulee olla, että liiketoimintakieltorekisteristä voidaan luovuttaa henkilötietoja vain jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Luovuttamiseen liittyvän 21 §:n 2 momentin sekä 21 a §:n perusteella ei voida täsmällisesti tietää, mitä luovutettavat tiedot olisivat sekä luovutetaanko tiedot niitä pyydettäessä tai muilla tavoin. Perustelujen mukaan Oikeusrekisterikeskus luovuttaisi tiedot ilmeisesti säännönmukaisesti, mutta sääntelystä asia ei selviä yksiselitteisesti. Lain 21 §:n 2 momentissa tulisi yksiselitteisesti säätää oikeudesta luovuttaa liiketoimintakieltorekisteristä henkilötietoja nimetyille viranomaisille lausunnossa ehdotetuin tavoin.

Liiketoimintakielto merkittäisiin ehdotuksen 21 b §:n mukaisesti Patentti- ja rekisterihallituksen pitämään kaupparekisteriin ja tietyillä edellytyksillä säätiörekisteriin. Ongelmaksi muodostuu, että Patentti- ja rekisterihallituksen eivätkä muiden edellä mainittujen viranomaisten tehtävät oikeuta eivätkä edellytä liiketoimintakieltojen tallettamista. Pelkästään huolenpitovelvollisuudesta säätäminen ei oikeuta tallettamaan tietoja, huomioon ottaen myös perustuslaki- ja hallintovaliokunnan sääntelyn täsmällisyyttä koskevat kannanotot. Sen vuoksi tulisi selvittää ja arvioida sekä tarvittaessa säätää, mihin rekisteriin luovutetut tiedot talletettaisiin ja miten niitä muutoin käsiteltäisiin. Luovutetuista tiedoista vain tehtävien hoidon kannalta tarpeelliset tiedot voitaisiin tallettaa asianomaisen viranomaisen tehtäviä varten pidettävään tai pidettäviin henkilörekistereihin. Tietojen luovuttaminen luottotietotoimintaa harjoittaville yrityksille olisi tarpeen arvioida muun ohella oikeusministeriössä valmisteilla oleva luottotietolainsäädäntö huomioon ottaen.

Päätettäessä tietojen luovutuksista päätökseen tulisi liittää asianmukaiset lupaehdot muun ohella myös tietosuojan varmistamiseksi. Asiasta voisi olla tarpeen säätää.

Henkilötunnuksen julkisuudesta ja luovuttamisen edellytyksistä tulisi säätää erikseen samaan tapaan kuin laissa maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (57/2005) on säädetty. Edellä mainituille viranomaisille henkilötunnus on tarpeen luovuttaa tietojen yksilöintivaatimuksen kannalta, mutta yleiselle nähtäväksi antamiselle ja luovuttamiselle ei ole hyväksyttäviä perusteita. Henkilötunnuksen perusteella ei ulkopuolinen ja sivullinen voi henkilöä yksilöidä, joten sillä ei julkisuuden kannalta ole merkitystä. Sen sijaan henkilötunnuksen julkisuudella ja luovuttamisella aiheutetaan merkittävää ja perusteetonta yksityisyyden vaarantumista ottaen huomioon, että esimerkiksi identiteettivarkaudet ovat lisääntynet ja sähköinen toimintaympäristö lisää henkilötunnuksiin liittyviä väärinkäyttömahdollisuuksia.

Ehdotuksen 21 §:ään lisätty maksuttomuutta koskeva säännös voi tämän pykälän yhteydessä aiheuttaa epäselvyyttä arvioitaessa oikeutta tietojen luovuttamisen tai pyytämiseen. Maksuttomuutta koskeva säännös tulisi sisällyttää sopivampaan yhteyteen.

*Tullihallitus t*oteaa, että teknisen käyttöyhteyden hyödyntämisen salliminen ja viranomaisten mahdollisuus saada tiedot maksutta käyttöönsä ovat kannatettavia ja jopa välttämättömiä. Edellä mainitulla sääntelyllä luodaan viranomaisille mahdollisuus saada reaaliaikaista tietoa liiketoimintakielloista. Jatkuva tiedonsaanti on ehdoton edellytys tehokkaalle valvonnalle ja huolenpitovelvoitteen toteuttamiselle.

Ehdotus

21 a §
Kiellon noudattamisen valvonta

Vero-, tulli- ja ulosottoviranomaisen, julkisista varoista avustuksia ja etuuksia myöntävän viranomaisen sekä elinkeinotoimintaan liittyviä lupa- ja valvontatehtäviä hoitavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota liiketoimintakiellon noudattamisen toteutumiseen.

Valtiovarainministeriö pitää tarkoituksenmukaisena, että säännös on muotoiltu siten, että se jättää viranomaisen harkintaan sen, miten huolenpitovelvollisuus täytetään. Verohallinto on kiinnittänyt huomiota siihen, että käytännössä liiketoimintakiellon noudattamiseen voidaan kiinnittää huomiota lähinnä tehtävissä, joihin liittyy korostunut verovalvonnallinen luonne. Valtiovarainministeriö pitää aiheellisena harkita, voitaisiinko säännöksen sanamuotoa tarkentaa Verohallituksen esittämällä tavalla.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto katsoo, että vaikka esityksen perusteella muita viranomaisia ei selvästi velvoiteta kiellon noudattamisen valvontaan, se antaa kuitenkin velvollisuuden huolehtia siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota liiketoimintakiellon noudattamisen toteutumiseen. Tavoitteen toteutuminen edellyttää viranomaisten tietoisuuden lisäämistä liiketoimintakiellosta ja sen sisäl-

löstä. Joka tapauksessa voidaan olettaa, että muutos lisää tulevaisuudessa poliisille tehtävien ilmoitusten määrää mahdollisista liiketoimintakiellon rikkomisista.

Kauppa- ja teollisuusministeriö pitää lähtökohtana valvonnan tehostamiseen tähtäävälle laintasoiselle säätelylle, ettei sillä hämärretä poliisille kuuluvaa selkeää päävastuuta liiketoimintakiellon valvonnasta eikä toisaalta aiheuteta avustaville viranomaisille uusia kohtuuttomia lisärasituksia. Erityisen tärkeää on, ettei viranomaiselle aseteta velvoitetta itse arvioida sitä, täyttääkö sen tietoon tullut liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön toiminta kiellon rikkomisen tunnusmerkistön. Näiltä osin ehdotuksen voidaan katsoa täyttävän edellä mainitut ehdot.

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan liiketoimintakiellon noudattamisen valvonta ei saa häiritä työsuojelutarkastajien ensisijaisten velvollisuuksien suorittamista. Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että jokainen viranomainen harkitsisi sen, miten huolenpitovelvollisuus olisi tarkoituksenmukaisinta täyttää. Koska ehdotus jättää liikkumavaraa viranomaisille, sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, ettei työsuojeluviranomaisille ehdotettu huolehtimisvelvollisuus ole Kansainvälisen työjärjestön sopimuksen ammattientarkastusta koskevan artiklan vastainen.

Työministeriö toteaa, että palkkaturvaviranomaisia ei voida lukea kuuluvaksi 21 a §:n 3 momentissa mainittuihin viranomaisiin. Palkkaturvaviranomainen ei myönnä julkisista varoista avustuksia ja etuuksia eikä ole muukaan pykälässä mainittu viranomainen. Jos huolellisuusvelvoite on tarkoitus säätää koskemaan myös palkkaturvaviranomaisia, ehdotuksen 21 a §:ää tulisi täsmentää tältä osin.

Kuluttajavirasto lausuu, että kuluttajaviranomaiset havaitsevat usein toimintansa yhteydessä rikokseen viittaavia piirteitä, mutta on epäselvää, mitkä ovat ne erityiset seikat, jotka antavat aiheen epäillä liiketoimintakiellon rikkomista. On tärkeää, että valvontaviranomaiset saavat lain voimaantulon yhteydessä poliisilta riittävän ohjeistuksen siitä, mihin seikkoihin kiellon valvonnassa on kiinnitettävä erityisesti huomiota.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) toteaa, että esitys tulisi koskemaan myös STTV:tä ja lääninhallituksia niiden käsitellessä alkoholihallinnon lupa- ja valvonta-asioita. Esitys edellyttää toimiakseen tarkoitetulla tavalla, että toiminnan yhteydessä jatkuvasti kiinnitetään asianmukaista huomiota liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvontaan. Tällaisen valvontavalmiuden aikaan saaminen ja ylläpitäminen edellyttävät viranomaiselta sisäisten toimintatapojen ja työmenetelmien kehittämistä sekä koulutuksen järjestämistä henkilöstölle.

Tullihallitus lausuu, että tullilaitoksessa huolenpitovelvoitteen täyttämiseksi tulee harkittavaksi sisäisten toimintatapojen ja työmenetelmien kehittäminen sekä myös henkilöstön koulutus. Tullihallitus pitää kannatettavana sitä, että nyt asetettava huolellisuusvelvoite velvoittaa viranomaisia kiinnittämään toiminnassaan huomiota liiketoimintakiellon noudattamisen toteutumiseen ja että varsinainen selvitystehtävä mahdollisen liiketoimintakiellon rikkomisen osalta kuuluu poliisille.

Verohallitus katsoo, että vaikka ei ole tarkoitus luoda nykyistä laajempaa valvontaorganisaatiota, niin jopa ehdotetuin tavoin väljäksi luonnosteltu säännös lisää merkittävästi eri viranomaisten aktiivisuutta osallistua liiketoimintakiellon valvontaan. Ottaen huomioon pykälässä tarkoitettujen viranomaisten toimintojen erilainen luonne on perusteltua, että viranomaisten omaan harkintaan jätetään, millä keinoin huolenpitovelvoite täytetään. Verohallinnon näkökulmasta tämä tarkoittaa, että ensisijaisesti kiellon noudattamiseen voidaan kiinnittää huomiota tehtävissä, joihin liittyy korostunut verovalvonnallinen luonne eli rekisteröinnissä, verotarkastuksessa ja erikoisperinnässä. Perustoiminnassa on mahdollista koulutuksen ja työnohjauksen kautta lisätä tietoisuutta liiketoimintakieltojärjestelmän olemassaolosta. Toimintarutiineihin kiellon noudattamisen valvontaa ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaistakaan yrittää yhdistää. Sen vuoksi Verohallitus esittää, että liiketoimintakieltolain 21 a §:n sanamuoto muutettaisiin siten, että viranomaisten huolehtimisvelvollisuus liitettäisiin viranomaisten valvontatehtäviin. Tällöin ”toiminnassa” korvattaisiin valvonta-termillä. Verohallitus pitää tärkeänä, että esityksen perusteluissa tulee korostetusti esiin se, että huolenpitovelvollisuuden täyttämiseksi viranomaisten ei erikseen tarvitse arvioida sitä, täyttävätkö viranomaisen tietoon tulleet seikat liiketoimintakiellon rikkomisen tunnusmerkistön.

Ehdotus

21 b §

Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävät

Patentti- ja rekisterihallituksen on huolehdittava siitä, ettei liiketoimintakieltoon määrättyä henkilöä kiellon voimassa ollessa merkitä kaupparekisteriin eikä säätiörekisteriin sellaiseen tehtävään, jossa kieltoon määrätty ei 4 §:n mukaan saa olla. Jos kieltoon määrätty henkilö on rekisterin mukaan tällaisessa tehtävässä kiellon alkaessa, rekisteriin on merkittävä tieto kiellosta ja sen kestosta. Merkintä on poistettava kiellon päätyttyä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö lausuu, että ehdotuksessa asetetaan uusia liiketoimintakiellon valvontaan liittyviä lakisääteisiä tehtäviä myös Patentti- ja rekisterihallitukselle, jonka toiminta kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaan. Rekisteriviranomaiselle asetetut tehtävät ovat perusteltuja ottaen huomioon erityisesti sen, että esitetty sääntely suurelta osin vain vahvistaa voimassa olevan asiantilan.

Patentti- ja rekisterihallitus toteaa, että päätös tiedon merkitsemisestä elinkeinonharjoittajan rekisteritietoihin on Patentti- ja rekisterihallituksen itsensä tekemä, ja perustuu liiketoimintakieltolain tulkintaan. Patentti- ja rekisterihallitus on tyytyväinen, että liiketoimintakieltolakiin ehdotetaan nyt otettavaksi nimenomainen säännös rekisteröinnistä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös, että säätiörekisteriin tehdään merkintä hallituksen jäsenen liiketoimintakiellosta, jos säätiö harjoittaa liiketoimintaa muuten kuin vähäisessä määrin. Säätiön merkitseminen kaupparekisteriin osoittaa selvästi, että säätiö harjoittaa liiketoimintaa muuten kuin vähäisessä määrin. Merkintä pystytään tarvittaessa tekemään säätiörekisteriin.

Tietosuojavaltuutettu tuo esiin, että kaupparekisterin tietojen osalta on jouduttu arvioimaan sääntelyn suhdetta henkilötietolain virheettömyysvaatimukseen, johon nähden sääntely on ristiriidassa. Esimerkiksi perustelujen mukaan tieto kieltoon

määrätystä henkilöstä säilyy kaupparekisterissä kiellon määräämisen jälkeenkin ellei henkilö itse tai kyseessä oleva yhtiö erikseen ilmoita tehtävän päättymisestä. Kun tavoitteena on käyttää kaupparekisterinkin tietoja yhä enemmän päätöksenteon pohjana, niiden luotettavuudelle ja virheettömyydelle asetetaan suurempia vaatimuksia. Voimassa oleva sääntely ei enää tässä suhteessa vastaa nykyajan tarpeita. Virheettömyysvaatimus tulisi ottaa huomioon näissäkin tapauksissa.

4.2 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Ehdotus

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

---

4) poliisille, jos tiedoilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta.

Valtiovarainministeriö toteaa, että verosalaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että verohallinnosta annetaan salassa pidettäviä verotustietoja vain rajatusti ja harkitusti ja että tietojen luovutusedellytykset on laissa riittävän täsmällisesti määritelty. Veroviranomaisille on vaikeaa arvioida sitä, millä tiedoilla saattaisi olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnassa. Vaarana on, että tietoja tulee luovutetuksi sellaisissa tilanteissa ja sellaisista seikoista, joita ei voida pitää verotustietojen salassapitointressiin ja henkilötietojen suojaa koskeviin periaatteisiin nähden hyväksyttävänä. Tämä on omiaan johtamaan tietojen oma-aloitteisessa luovuttamisessa varovaisuuteen sillä seurauksella, että myös liiketoimintakiellon valvonnan kannalta tärkeitä tietoja jää luovuttamatta. Tietojen luovutusedellytyksiä olisi aiheellista täsmentää.

Verohallitus lausuu, että lähtökohtana muutosehdotukselle esitetään, että verohallinnon ilmoittamisoikeutta koskevien säännösten tulisi olla vastaavansisältöisiä kuin muilla viranomaisilla, joiden velvollisuudeksi huolehtiminen liiketoimintakiellon toteutumisesta on tarkoitus säätää. Sisällöllisen vastaavuuden suhteen esitykseen liittyy ristiriita, jos verrataan ehdotettua verotustietolain lisäystä ja esimerkiksi voimassa olevia ulosottohallintoa koskevia säännöksiä. Ulosottohallinnon oma-aloitteiseen tietojen antamiseen liittyy rikosoikeudellista arviointia, joka perustelujen mukaan ei kuuluisi viranomaisten liiketoimintakiellon noudattamista koskevan huolenpitovelvollisuuden piiriin. Verosalaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että verohallinnosta annetaan salassa pidettäviä verotustietoja rajatusti ja harkitusti niin, että tietojen luovutusedellytykset on lain tasolla selkeästi määritelty. Ehdotuksessa verotustietolain 18 §:n lisäys on liian väljä. Jos 4 kohtaan lisättäisiin erikseen määritelmä siitä, että tietoja luovutettaessa pitäisi olla syytä epäillä, että liiketoimintakieltoa ei ole noudatettu, jäisi epäselväksi se, edellytetäänkö tällöin rikosoikeudellista arviointia vai tätä lievemmänasteisia epäilyjä ja mitä epäilyjä nämä voisivat olla. Säännöksen muotoiluun liittyvistä vaikeuksista huolimatta Verohallitus katsoo, että perusoikeuksien suojaa koskevat periaatteet edellyttävät, että säännös, jonka nojalla verohallinto voisi oma-aloitteisesti luovuttaa salassa pidettäviä verotustietoja liiketoimintakiellon valvontaa varten, muotoillaan huomattavasti yksityiskohtaisemmin.

Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että kaavailtu säännös oikeuttaisi verohallinnon antamaan poliisille tietoja normaalien virkatehtävien yhteydessä havaitsemistaan seikoista. Verohallinnon normaalit työtehtävät ovat niin laajat, että ei ole realistista liittää liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa kaikkiin verohallinnon toimialaan kuuluviin tehtäviin. Tämän vuoksi olisi erityisen perusteltua saada sekä liiketoimintakieltolain 21 a §:ään että verotustietolain 18 §:ään selkeä rajaus siitä, että oikeus tietojen luovuttamiseen liittyy valvonnassa havaittuihin seikkoihin. Verotustietolain 18 §:ään ehdotetun 4 kohdan sanamuoto on ongelmallisen väljä myös siksi, että kyse on oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta, jonka yhteydessä arvion tietojen tarpeellisuudesta liiketoimintakiellon valvonnan kannalta joutuu tekemään veroviranomainen, joka tätä valvontaa ei tee. Sen arvioiminen, millä tiedoilla on tosiasiassa merkitystä liiketoimintakiellon arvioimiselle, ei ole yksinkertaista. Jotta liiketoimintakiellon valvontaa yleensäkään olisi mahdollista toteuttaa viranomaisten ja poliisin yhteistoiminnalla, poliisin tulee antaa liiketoimintakiellon noudattamisen toteutumisesta huolehtiville viranomaisille riittävä ohjaus toimitettavien tietojen luonteesta niin, että sisäiset työmenetelmät voidaan kehittää sellaisiksi, että tietojen antamisesta on valvonnan kannalta todella jotakin hyötyä. Valvontaa ei edistä se, että viranomaiset toimittavat poliisille täysin epärelevantteja tietoja.

5 MUITA LAUSUNNOISSA ESIINTUOTUJA SEIKKOJA

Sisäasiainministeriön poliisiosasto toteaa, että väliaikaista liiketoimintakieltoa koskevat määräajat ovat suhteellisen lyhyet. Väliaikaista liiketoimintakieltoa olisi usein tarkoituksenmukaista hakea laajojen talousrikosten tutkinnan yhteydessä. Näissä esitutkinnan ja syyteharkinnan suorittaminen kestää usein niin kauan, ettei väliaikaista liiketoimintakieltoa haeta. Jos liiketoimintakieltolain 11 §:n mukaiset määräajat olisivat pidemmät, laskisi väliaikaisen liiketoimintakiellon käyttämiskynnys.

Nykyisin liiketoimintakieltoon määrätty henkilö joutuu maksamaan normaalit Patentti- ja rekisterihallituksen määräämät maksut, jos hän haluaa itsensä poistettavaksi esimerkiksi osakeyhtiön hallitusasemasta. Jos henkilö voisi tehdä muutosilmoituksen maksutta, lisääntyisi liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden oma-aloitteisuus poistaa itsensä yhteisön muodollisesta asemasta. Toisaalta taas oikeusministeriön esityksessä huomioitu seikka, että tieto henkilön liiketoimintakiellosta lisätään viran puolesta kaupparekisteriin ja säätiörekisteriin turvaa sen, että tieto kiellosta tulee yleisesti näkyviin.

Patentti- ja rekisterihallitus toteaa, että ehdotuksessa on myös käsitelty sitä vaihtoehtoa, että rekisteriviranomainen viran puolesta poistaisi rekisteritiedoissa olevan henkilön tehtävästään liiketoimintakieltoon määräämisen perusteella. Ehdotuksessa on perusteltu tämän vaihtoehdon hylkäämistä. Yhteisöjen tehtävänä on itse valita ja erottaa johtotehtäviin kuuluvat henkilönsä ja ilmoittaa muutokset merkittäväksi rekisteriin. Patentti- ja rekisterihallitus on tyytyväinen siihen, että henkilön omaa eroa koskevan muutosilmoituksen maksuttomuus liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön osalta on torjuttu. Ilmoituksen maksuttomuus olisi hyvin vaikeasti perusteltavissa. Rikolliseen menettelyyn syyllistyneen henkilön

vapauttaminen ilmoitusmaksusta vain sen vuoksi, että rekisteritiedoista saataisiin pois henkilö, jonka tiedoissa on merkintä liiketoimintakiellosta, olisi näyttänyt huonoa esimerkkiä muille ilmoituksen tekemiseen velvollisille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) katsoo, että kiellon noudattamisen valvonnan tehostamiseksi olisi toivottavaa, että rekisteriviranomainen viran puolesta poistaisi liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön kaupparekisteristä ja tekisi yhtiön vastuuhenkilötietoihin merkinnän henkilön poistamisesta ja poiston perusteena olleesta syystä.

Tullihallitus toteaa, että viranomaisten tehtäväksi jää sisäisten toimintatapojen ja työmenetelmien kehittäminen sekä henkilöstön koulutus. Näiden toimenpiteiden aikaansaattaminen ja erityisen huolenpitovelvoitteen toteuttaminen tulevat käytännössä lisäämään myös tullilaitoksen resurssitarpeita.